

Наталія МОСКАЛЮК

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри ботаніки та зоології,
Тернопільський національний педагогічний
університет ім. В. Гнатюка
natalen29@gmail.com

Ольга СПІЛЬНІЧЕНКО

викладач хімії,
Галицький фаховий коледж ім. В. Чорновола
spilnichenko.o@gmail.com

КЛУБ МОЛОДОГО ВІНАХІДНИКА ЯК ОСЕРЕДОК ПРОФІЛЬНОЇ ОСВІТИ: РЕЗУЛЬТАТИ, ВИКЛИКИ ТА ЕФЕКТИВНІ ПРАКТИКИ

Реформа середньої освіти згідно з концепцією НУШ охоплює всі ланки навчання. Особлива увага в цих змінах приділяється фінальному етапу – профільній середній освіті, де закладаються основи майбутньої професії учнів. Профільна середня освіта – це третій вищий рівень повної загальної середньої освіти, на якому завершується реалізація її мети, визначеної законами України «Про освіту» і «Про повну загальну середню освіту» [1; 2]. Стратегічна роль профільного навчання полягає у формуванні інтелектуального капіталу держави. Забезпечуючи індивідуальну освітню траєкторію для кожного учня – відповідно до його нахилів та інтересів – школа готує молодь до свідомого вибору професії та успішного життя в сучасному суспільстві. Така модель дозволяє створити мережу спеціалізованих ліцеїв та коледжів, де кожен випускник отримує не просто атестат, а готову траєкторію успіху [3].

В умовах стрімкого розвитку науки, технологій та інновацій зростає значення позашкільних і позааудиторних освітніх осередків, які доповнюють формальну освіту та сприяють ранній професійній орієнтації молоді. Однією з таких ефективних форм є Клуб молодого винахідника (КМВ), який виступає середовищем, у якому учні мають можливість поєднувати теоретичні знання з практичною діяльністю, розвивати дослідницькі навички, критичне мислення та креативність, що є ключовими компетентностями ХХІ століття.

Метою даної публікації є висвітлення значення позашкільних осередків типу Клубу молодого винахідника у підготовці майбутньої інтелектуальної еліти держави та нівелюванні розриву між загальноосвітніми стандартами й індивідуальними пізнавальними запитами здобувачів профільної освіти.

У процесі вивчення природничих дисциплін провідне місце посідає експеримент – як за своїм змістом, так і за способом його реалізації. Наукове пізнання неможливе без дослідника – людини, яка ще не володіє готовими відповідями, але прагне відкрити нове й невідоме. Справжні відкриття здійснюються тими, хто професійно працює на межі вже відомого та того, що лише очікує на своє осмислення. В НУШ дослідження часто стає стартовою

точкою. Учні отримують завдання-виклик і самі шукають шлях вирішення через експеримент. Експерименти роблять навчання «ближчим» до життя, а учні вчаться проходити повний цикл наукового дослідження, активно здійснюється міжпредметна інтеграція (STEM-підхід).

Проект «Клуб молодого винахідника» було започатковано у 2002 році з ініціативи вчителя географії Януша Ласки за підтримки Клодзького освітнього співтовариства (Польща). Основною метою проекту стало створення умов для підтримки учнів, учителів і викладачів у процесі проведення позакласних занять, під час яких здійснюються експерименти та наукові дослідження. Діяльність КМВ спрямована на поглиблення знань про природу й навколишній світ, формування інтересу до експериментальної діяльності, а також популяризацію серед молоді ідеї самостійного здобуття знань і розвитку дослідницької культури [4].

Упродовж 2002–2005 років проект реалізовувався Клодзькою освітньою спільнотою в межах програми «Рівні можливості», яку підтримували Польсько-американський фонд свободи та Польський фонд дітей і молоді [4]. У результаті на території Польщі було створено десятки Клубів молодих першовідкривачів.

Починаючи з 2009 року, координацію діяльності Клубів молодих першовідкривачів взяв на себе Науковий центр Коперника (Польща). У 2012 році Центр науки Коперник уклав угоду з Польсько-американським фондом свободи, що дало змогу спрямувати зусилля на подальший розвиток і популяризацію ініціативи клубів. Угода, підписана директором Наукового центру Коперника Робертом Фірмангофером та президентом PAFW Єжи Козьмінським, стала результатом багаторічної партнерської співпраці між двома інституціями, діяльність яких зосереджена на розвитку сучасної освіти та забезпеченні рівних освітніх можливостей для молоді. У 2020 році впроваджено проект «Клуб молодого винахідника» на території України.

У Клубі молодого винахідника діти самі обирають, що їм цікаво, і роблять власні відкриття замість нудного зазубрювання теорії. Ми вчимо їх не боятися помилок, адже кожна невдача – це шлях до розв'язання задачі. Залежно від віку, юні дослідники експериментують із магнітами, рослинами чи водою, а також вивчають таємниці космосу та доквілля.

Правила роботи в клубі досить прості:

- ✓ для серйозних відкриттів не обов'язково мати професійну лабораторію чи великі бюджети. Усе необхідне для експериментів уже під рукою: на кухні, в гаражі чи просто під час прогулянки в саду;
- ✓ створити Клуб винахідників можна будь-де – від дитячого садка у маленькому селі до великої міської школи. Це рух, що існує незалежно від офіційних навчальних планів;
- ✓ керівником Клубу може стати будь-хто – вчитель, батьки чи аніматор, люди, які відмовляються від готових шаблонів і дають дітям простір для власних відкриттів.

Завдяки формату КМВ, педагоги отримують можливість вийти за межі стандартної шкільної програми та втілювати сміливі освітні ідеї. Участь у проєкті КМВ відкриває низку нових можливостей як для вихованців, так і для їхніх наставників:

- ✓ в основі роботи КМВ лежить реальне партнерство, взаємна зацікавленість і спільне прагнення розгадати наукові таємниці створюють атмосферу довіри, яка виходить далеко за межі звичних освітніх гасел;

- ✓ хоча клуби працюють у позаурочний час, вони часто стають каталізаторами змін у самій школі. Дослідницький підхід поступово проникає на уроки, дозволяючи вчителям успішно інтегрувати експериментальний метод у стандартну навчальну програму;

- ✓ самотійність дарує дітям позитивні емоції – вони не просто отримують досвід, а глибше розуміють суть речей. Як справжні дослідники, вони вчать не боятися невідомого та сміливо ставити найскладніші питання. У КМВ немає оцінок чи поділу на «сильних» і «слабких», тут кожен стає впевненим, ініціативним і відкритим до нових знань. Єдина перепустка до клубу – це допитливість і безліч запитань у голові.

Експериментальна діяльність у КМВ будується на кількох ключових принципах. Досліди мають бути:

- ✓ доступними, безпечними і адаптованими до віку та навичок дітей, з можливістю самотійного виконання в групі;

- ✓ інтригуючими, що провокують запитання та мають «відкриту формулу» (можливість змінювати умови та проводити дослідження в різних варіантах);

- ✓ мотивуючими: кожен дослід – це не фінал, а точка старту для нових гіпотез.

Мета таких занять – навчити дитину самотійно шукати закономірності навколишнього світу. Лише через точне спостереження, формулювання висновків та перевірку власних гіпотез формується справжнє критичне мислення. У КМВ не існує помилок – є лише досвід та нові спроби, що наближають до істини. Такий підхід дозволяє їм відчути себе маленькими науковцями, що підвищує мотивацію до вивчення природничих дисциплін.

Навички проведення експериментів, вміння ставити запитання та робити висновки мають значно глибше значення, ніж просто наука. Клуб молодого винахідника формує універсальні якості, які сьогодні найбільше цінують роботодавці, а саме: командна робота та розв'язання складних проблем; ефективне управління ресурсами та часом; критичне мислення та вільне володіння інструментами; здатність швидко опановувати нову інформацію. Учасники КМВ вчать зустрічати виклики з мужністю та рішучістю, стають креативними лідерами, які не бояться невдач, а сприймають кожен помилку як цінний досвід на шляху до мети, що формує впевненість у собі та справжнє почуття власної гідності.

У сучасному інформаційному світі роль інтелекту та креативності зростає як ніколи, адже сьгоднішні допитливі діти – це майбутня еліта країни:

успішні бізнесмени, видатні вчені та впливові лідери. Інвестуючи в їхній розвиток зараз, ми створюємо фундамент для добробуту всієї держави та формуємо її міжнародний авторитет.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про освіту» від 5.09.2017 р. № 2145-VIII (2017) : *Законодавство України* : офіц. вебпортал / Верхов. Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 20.12.2025).

2. Кремень В.Г., Топузов О.М., Ляшенко О.І., Засекіна Т.М. Профільна середня освіта: концептуальні засади для Нової української школи. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*, 2023, № 5(2). С. 1–8. URL: <https://doi.org/10.37472/v.naes.2023.5201> (дата звернення: 20.12.2025).

3. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 14.12.2016 р. № 988-р. *Законодавство України* : офіц. вебпортал / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-p> (дата звернення: 20.12.2025).

4. Klub Młodego Odkrywcy : офіц. сайт. *Centrum Nauki Kopernik*. URL: <https://www.kopernik.org.pl/edukacja/klub-mlodego-odkrywcy> (дата звернення: 20.12.2025).